

Лексичні параметри функціонування мови

УДК 81'373:004]:070(477)

Наталія Костусяк, Марина Навальна

Терміни на позначення платформ та сервісів дистанційного навчання в онлайн-комунікації

У статті вказано на важливість компетентнісного підходу до навчання як пріоритету новітнього напрямку освітньої діяльності, а також наголошено на активізації його дистанційної форми, що послугувало передумовою використання різних мережевих ресурсів, зокрема освітніх платформ і сервісів. Ці два найважливіші акценти визнано одними з найвагоміших у навчальному процесі, який останнім часом через об'єктивні причини перемістився з аудиторії до опосередковано-комп'ютерного простору. Сучасні освітні трансформації зумовили динамізм в українськомовній системі, зреалізований передусім зростанням кількості вживань термінів-запозичень переважно з англійської мови, що потребують не тільки чіткого дефінування, а й кодифікації. Особливу увагу зосереджено на поняттях, для яких характерне орфографічне різноманіття, що, з одного боку, розхитує норми сучасної української літературної мови, а з іншого – у повному обсязі не забезпечує набуття правописної компетентності та формування майстерності усного та писемного мовлення студентів та учнів. Зазначено, що такі лексеми чи терміносполуки використовують в інформативно-пізнавальних, довідкових та в рекламних текстах, ними оперують переважно освітні портали, сайти та засоби масової комунікації, зокрема галузеві. Аналізовані номінації з огляду на ступінь адаптації об'єднано в три групи: 1) назви, оформлені і латиницею, і кирилицею; 2) двокомпонентні номінації, один складник яких передають кирилицею, а інший латиницею; 3) лексеми, що в українському онлайн-просторі поки не засвідчили графічного переоформлення. З'ясовано, що в разі написання вказаних мовних одиниць кирилицею відбувається адаптація цих понять до фонетичної та граматичної систем української мови. Спостережено, що значна частина таких номінацій виникла внаслідок транскрибування й засвідчила хитання в правописі. У зв'язку з чим подано рекомендації стосовно їхнього написання, що сприятиме захистові мовного стандарту й уникненню неузгодженості з усталеними нормами.

Ключові слова: платформа, сервіс, дистанційне навчання, онлайн-комунікація, лексика інформаційних технологій.

Активізація застосувань новітніх інформаційних технологій, зорієнтованість на інтелектуально-професійний розвиток елітарної особистості, вироблення вмій критично мислити, формування низки важливих компетентностей, поза сумнівом, слугує релевантною основою, крізь призму пріоритетності якої необхідно розглядати сучасний освітній процес. Дотримання зазначених орієнтирів дасть змогу не тільки модифікувати й модернізувати підхід до навчання, а передусім сприятиме реалізації однієї з найголовніших ідей сучасного освітнього простору – підготовці висококваліфікованого, компетентного, із системним науковим та загальним культурним світоглядом випускника, здатного ефективно й швидко використовувати набуті знання, демонструючи майстерність аргументації й уміння комунікувати вишуканою українською мовою. Важливим для всебічного розвитку особистості також є усвідомлення необхідності самовдосконалення й самонавчання впродовж життя. Уміла організація самостійної роботи студентів нині претендує на статус одного з найактуальніших і надважливих завдань, оскільки, по-перше, простежуємо тенденцію до зменшення кількості лекційних і практичних годин у закладах вищої освіти України, а по-друге, через карантинні заходи, спричинені коронавірусом (COVID-19), навчання набуло дистанційної форми. У зв'язку з цим спілкування викладача й студента з аудиторії перемістилося в опосередковано-комп'ютерний простір. Освітній процес нині відбувається завдяки спеціально призначеному програмному забезпеченню. Навчання у віртуальному середовищі, можливість групової комунікації, зручність у використанні забезпечує низка платформ, онлайн-сервісів та ін., активне використання яких стало передумовою активізації в словниковому складі нашої мови чималої кількості нових термінів, переважно запозичених з англійської мови. Це, своєю чергою, зумовило виникнення інших дотичних проблем, серед них необхідність швидкого оволодіння не тільки відповідними інформаційними технологіями, а й новою термінологією, опанування дефініцій цих понять і, що не менш важливо, потреба правильного використання їх в усній та писемній формах мовлення. Загалом питання кодифікації неолексем, зокрема й термінів, ніколи не перебувало на маргінесі лінгвістики, а через її посередництво інших наук. Безперечно, розвиток різних галузей, наукових напрямів та з'ява нових понять – прогресивне явище в суспільстві, але, на жаль,

нині простежуємо тенденцію до орфографічного різноманіття в оформленні таких номінацій, що, з одного боку, розхитує норми сучасної української літературної мови, а з іншого – у повному обсязі не забезпечує формування й набуття правописної компетентності.

Сучасна лінгвістична парадигма нині нараховує значний обсяг наукових студій, об'єкт опрацювання яких – багатогалузева лексична, зокрема й термінологічна, система, її динаміка та кодифікація. Через активне проникнення до українського мовопростору запозичень, переважно англіцизмів, а також дериватів, у моделюванні яких часто беруть участь іншомовні афікси, значною мірою зацентровано увагу на різновимірному вивченні саме цих одиниць. Заслужують на увагу дослідження К. Г. Городенської [5; 6], Є. А. Карпіловської [9], Ю. О. Молоткіної [12], М. І. Навальної [13; 14] та ін. Чимало праць, присвячених порушеній проблемі, вийшло в співавторстві [9; 10]. У наукову площину потрапили питання, пов'язані з багатоаспектною інтерпретацією термінів інформатики [17], галузей комп'ютерних інформаційних технологій і мереж, програмування, захисту інформації, тлумаченню номінацій обчислювальної техніки тощо [15; 18]. Як відомо, еволюційні процеси не обмежені суто українською мовою, вони відбуваються й у межах інших слов'янських і неслов'янських мов, що увиразнюють публікації багатьох науковців [4; 20].

Активний розвиток цифрового середовища став передумовою активізації досліджень, присвячених описові найпоширенішого програмного забезпечення, мультимедійних програмних засобів, деяких платформ та ін., що нині є невід'ємним складником сучасного інформаційного суспільства загалом та дистанційного навчання зокрема [11; 19]. Обираючи предметом свого вивчення мережеві ресурси, фахівці часто зосереджують увагу на формуванні термінологічної компетентності студентів [7]. На цьому тлі актуальним видається студіювання новітніх термінів, що експлікують платформи, сервіси та ін., які відіграють важливу роль в організації дистанційного навчання учнів і студентів.

Мета статті – на тлі розвитку інтернет-середовища та мовної динаміки в національній науковій термінології початку ХХІ ст. комплексно проаналізувати номінації мережевих платформ і сервісів, зацентувати на їхньому функційному призначенні, лексико-семантичній інтерпретації та особливостях кодифікації.

Сучасним галузям науки й техніки притаманний стрімкий розвиток, що зумовлює постійне лексичне оновлення їхніх терміносистем. Як справедливо наголошує К. Г. Городенська, аналізові неопонять, «спричинених глобалізаційними впливами, процесів освоєння новітніх запозичень нерідко бракує критичної лінгвістичної оцінки, об'єктивності, фахових рекомендацій щодо потреби та доцільності їх уживання» [5, с. 4]. Саме тому виникає потреба впорядкування, стандартизації й уніфікації термінологічних номінацій із метою створення єдиного інформаційного простору та забезпечення ефективної комунікації наукових спільнот і фахівців різних країн, з одного боку, та задля збереження самобутності української мови, витворених упродовж десятиліть й утверджених норм правопису – з іншого. Активність процесу модернізації, що нині відбувається у сфері інформаційних комп'ютерних технологій, стала передумовою динамізму (як оновлення, так і виходу з ужитку певних мовних одиниць) у лексиці цієї галузі. Для найменування всіх одиниць, що перебувають в арсеналі професійного мовлення айтивців та інших дотичних до вказаної сфери спеціалістів, обираємо термін *лексика інформаційних технологій*, який, на нашу думку, найточніше відбиває сутність аналізованого мовного явища. Зазначимо, що для номінацій (термінів, професіоналізмів, жаргонізмів) цього різновиду не характерна статичність, їм притаманна активна динамічна взаємодія. Значний обсяг лексем, які раніше були зрозумілі лише фахівцям зазначеної галузі, поповнили категорію загальноновживаних слів, що пояснено великою популяризацією новітніх технологій і зацікавленням ними широкого загалу населення. Доволі часто розглядані мовні одиниці втрачають своє ексцентричне забарвлення та входять до складу термінологічних галузевих словників як професійні терміни. Тяглість таких тенденцій доводить їхній опис у працях, що вийшли друком трохи раніше: «Між термінами інформаційних технологій та загальноновживаною лексикою відбувається постійний обмін – терміни активно переходять до складу загальнономовних одиниць. Цей процес відбувається тоді, коли спеціальна одиниця починає набувати ознак звичайного слова: втрачає свою визначену системність, однозначність і навіть набуває емоційно-експресивного забарвлення» [13, с. 67]. Деякі із зазначених параметрів виявляють номінації, сфера функціонування яких пов'язана з освітньою діяльністю. Попри активний транспозиційний

процес та розуміння сутності аналізованих понять, простежуємо почасти неоднотипність їхнього графічного оформлення в різних джерелах.

Передусім зосередимо увагу на нині заактивізованій сполуці *дистанційне навчання* – «форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі» (www.vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro). Поза сумнівом, її функціонування не утруднює процесу сприймання інформації, адже обидві мовні одиниці, зафіксовані в лексикографічних працях, активно вживають у медійних текстах та в усному мовленні. У межах системи дистанційного навчання прийнято виділяти чотири різновиди суб'єктів: *студента* – того, хто навчається; *тьютора* – того, хто навчає; *організатора* – того, хто планує навчальну діяльність, розробляє програми навчання, розподіляє студентів за групами і навчальним навантаженням на тьюторів, розв'язує різні організаційні питання; *адміністратора* – того, хто забезпечує стабільне функціонування системи, стежить за статистикою роботи системи (www.vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro). З-поміж указаних номінацій слова *студент*, *організатор* й *адміністратор* не потребують особного коментаря. Лише принагідно зазначимо, що попри активний процес фемінізації, а також наявність у лексикографічних працях відповідників жіночого роду («студентка, -и. Жін. до студент» [2, с. 1406]; «організаторка, -и. Жін. до організатор» [2, с. 853]; «адміністраторка, -и. Жін. до організатор» [2, с. 12]) для мережевої комунікації характерне «знебарвлення» осіб за статтю й уживання цих іменників у чоловічому роді. Одне з відносно нових іншомовних слів у сфері дистанційного навчання – лексема *тьютор*, яка виникла від англ. *tutor* – учитель. А. Бойко докладно аналізує різні аспекти інтерпретації тьюторства та функції тьютерів [1]. Указана номінація має кілька значень, проте докладніше зупинимося на семантичному відтінку, означеному поданим попередю контекстом. В електронній енциклопедії «Вікіпедія» вказано, що тьютор – ключова фігура в дистанційному навчанні, яка відповідає за проведення занять зі студентами. В університетах *тьютори* – помічники викладача, здебільшого аспіранти або старші студенти [3]. Водночас сучасні реалії освітнього процесу засвідчують, що

тьютором зазвичай є сам викладач. У написанні аналізованої номінації простежуємо певну неузгодженість, зокрема її подають як *тьютор* і *т'ютор*. Пор.: **Тьютор** – нова професія для української освіти, проте, зараз послуги **тьютора** набирають неабиякої популярності (www.education-ua.org, 06.12.2018) і **Т'ютор** – особа, що веде індивідуальні або групові заняття із учнями, студентами, репетитор, наставник (www.slovotvir.org.ua). Роздільна вимова, як відомо, не завжди аргументує наявність апострофа. Написання *т'ютор* порушує орфографічні норми сучасної української літературної мови, аналізовану номінацію слід писати зі знаком м'якшення. Так само оформлюємо й низку похідних слів, на які натрапляємо в онлайн-комунікації: *Чим глибше вивчаєш тему тьюторства, тим більше розумієш, що кожен вчитель хоча б раз виступав у цій ролі, тож кожному вчителеві вкрай необхідні тьюторські компетенції. ... Тьюторинг не має єдиної моделі, як немає єдиної професіограми власне тьютора. Це справді нова і ще недостатньо осмислена позиція в освітньому просторі навчального закладу* (www.education-ua.org, 06.12.2018). Виділені лексеми, що виникли внаслідок дії глобалізаційних тенденцій, утворено за регулярно повторюваною, усталеною в українській мові схемою: за допомогою питомих (-ськ-, -ств-) чи запозиченого (-инг) суфіксів. Функціонування вказаних неодериватів увиразнює мобільність мови.

Далі докладніше зупинимося на назвах найвідоміших платформ та сервісів, використання яких уможлиблює процес дистанційного навчання. Спільність таких номінацій убачаємо в тому, що вони перебувають в обігу учасників освітнього процесу й зазвичай мають незрозумілі для осіб без відповідної підготовки значення. Очевидною є проблема входження аналізованих слів в українську мову та їхній правопис. Адаптація нових лексичних запозичень завдяки транслітеруванню, транскрибуванню, калькуванню, гібридизуванню та ін. не забезпечує від появи й неадаптованих форм цих лексичних одиниць, що негативно позначено на всіх підсистемах української мови. Найпоширеніші назви платформ і сервісів умовно об'єднуємо в три групи: до першої належать ті, які функціонують і латиницею, і кирилицею; другу групу структурують номінації, що містять два компоненти, один із яких почасти практикують писати кирилицею; третя група – лексеми, що в сучасній онлайн-комунікації поки не засвідчили графічного переоформлення.

Досліджуючи термінологічний інструментарій, науковці зазвичай розглядають специфіку його дефінування. У такому разі аналізують поняття в площині їхньої інтерпретації за допомогою інших слів. Керуючись указаним принципом, зазначимо, інтерактивну комунікацію викладачів і студентів допомагає реалізувати залучення комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, означених різними номінаціями. Наприклад, *Prometheus* витлумачено як *платформу* масових відкритих онлайн-курсів (www.prometheus.org.ua), паралельно з чим уживають *проект* масових відкритих онлайн-курсів (www.prometheus.org.ua; www.redpro.ua; www.regional-lyceum.zt.ua). Проте в онлайн-комунікації надають перевагу родовій номінації *платформа*, наприклад: *На платформі Prometheus стартував безкоштовний онлайн-курс «Підготовка до ЗНО з математики: лайфхаки від Могилянки»!* (www.prostir.ua, 20.12.2019); *Педагоги підбирають матеріали для занять на освітніх платформах «На урок», «Прометеус»* (www.poltava.to, 19.02.2020). Виділені в реченнях запозичення виявляють хитання в правописі. Неусталеність орфографічного оформлення засвідчують й інші приклади вживань цих одиниць: *Зокрема, на prometheus є онлайн-курси підготовки до ЗНО для школярів, з англійської мови, історії, економіки, права, менеджменту* (www.hmarochos.kiev.ua). Як бачимо, найчастіше лексему подають без лапок англійською мовою, у яку вона потрапила з грецької (*prometheus* з грецьк. – Прометей), хоч трапляється написання з лапками, а іноді – українською мовою. Серед усіх представлених варіантів правильними вважаємо два останніх, оскільки відповідно до чинних норм у разі вживання родової номінації написання має бути в лапках і з великої букви. Водночас такі назви треба подавати без лапок і з малої літери за відсутності родового слова. Паралельне функціонування запозиченої лексеми, графічно оформленої і латиницею, і кирилицею, засвідчує тривання процесу її мовної адаптації. Принагідно зазначимо, що аналізовану номінацію засвідчено ще й як назву громадського об'єднання. У такому разі її цілком доречно беруть у лапкі: *Мінсоцполітики підписало меморандум щодо працевлаштування осіб з інвалідністю з Асоціацією «Інформаційні технології України» та ГО «Прометеус»* (www.kmu.gov.ua, 05.02.2020).

Словник інформаційних технологій поповнило запозичення *iLearn* (ельорн) – «безкоштовна гейміфікована платформа з

навчальними онлайн-курсами, тестами та вебінарами для всіх, хто бажає навчатися та успішно скласти ЗНО» (www.ilearn.org.ua). В англійській мові ця номінація виникла внаслідок злиття двох слів – *I* – я та *learn* – вчити. У мережевому просторі аналізовану лексему зазвичай передають так, як у мові-джерелі. Проте зрідка трапляється її оформлення українською абеткою. Указане слово є наслідком транскрибування, оскільки віддзеркалює звуковий склад англійської номінації. Пор.: *iLEARN*. *Онлайн курси з основних предметів ЗНО, вебінари з найкращими репетиторами, тести, подкасти, матеріали для самопідготовки* (www.regional-lyceum.zt.ua); *Онлайн-платформа iLearn розпочала безкоштовні вебінари з підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання* (www.nus.org.ua, 30.11.2018); *Завдяки iLearn, вихованці зі шкіл-інтернатів, які не мають змогу відвідувати дорогих репетиторів, вступають на безкоштовне навчання в омріяні виші* (www.osvitoria.media); *Ельорн – дійсно справжній навчальний портал, який містить багато корисної інформації, що допомагає нам самотійно опрацювати* (www.nubip.edu.ua). Коментуючи цю чужомовну назву, написану чи то латиницею, чи кирилицею, додамо, що за наявності слів на кшталт *онлайн-курси, онлайн-платформа* її слід брати в лапки: *онлайн-курси «iLearn», онлайн-платформа «Ельорн»*.

До запозичень першої групи тяжіє лексема *Zoom* (зум). Її використовують як назву сервісу, що забезпечує проведення «онлайн-конференцій та відеозв'язку. Тут можна організовувати конференції та веб-семінари для різної кількості користувачів і спікерів (залежить від тарифного плану)» (www.regional-lyceum.zt.ua). В онлайн-вжитку натрапляємо на *ZOOM, Zoom* і «Зум». По-перше, доречно апелювати до походження цієї лексеми: з англійської *zoom* – збільшення. Отож, аналізована назва не аббревіатурне утворення, тому немає підстав її писати *ZOOM*, як-от: *Сервіс ZOOM використовують для підтримки робочих зв'язків, проведення онлайн-зустрічей і навчання в школах та університетах* (www.unian.ua). Водночас порушення вбачаємо в таких реченнях: *І найчастіше працюють – за допомогою сервісу Zoom. Підготували для вас все, що потрібно знати про цей зручний додаток для відеоконференцій* (www.happymonday.ua); *«Зум» також можна використовувати разом із VoiceOver. Налаштування функції «Зум»* (www.support.apple.com). Пропонуємо такі зміни: *І найчастіше працюють – за допомогою сервісу «Zoom»; Зум також можна*

використовувати разом із *VoiceOver*, оскільки в першому випадку є родова назва, а в другому – її немає, від чого залежить відповідно наявність і відсутність лапок. В українськомовний простір лексема *зум*, як й *ельорн*, потрапила внаслідок транскрибування.

На розвиток критичного мислення в студентів та аспірантів, їхньої здатності аналізувати поданий викладачем матеріал, аргументувати свій вибір, виконувати практичні завдання тощо спрямована платформа «Мудл». Описуючи її функційні параметри, зазначають, що це «модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище. Безкоштовна навчальна платформа, яка допоможе створити ефективне інтернет-навчання на основі співпраці у власному середовищі» (www.regional-lyceum.zt.ua). Номінація *Moodle* – англійська аббревіатура, утворена з початкових звуків від сполуки *Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment*. Зазвичай в українських текстах її пишуть *Moodle*, рідше – *MOODLE*, *Мудл*. Пор.: *Навчання у системі Moodle можна розпочинати практично одразу після установки системи та створення першого курсу* (www.dystosvita.blogspot.com, 07.01.2013); *...використання дистанційних технологій в традиційних формах навчання знаходиться у власній компетенції навчального закладу. Це дає змогу вже зараз впроваджувати Moodle в існуючий навчальний процес (навіть якщо очні заняття відбуваються в повному обсязі)* (www.moodle.khnnra.edu.ua); *Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, вимовляється «Мудл»)* – це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне освітнє середовище (www.moodle.org, 30.03.2018); *Детальніше розглянуто ефективність використання платформи MOODLE, порівняно з іншими популярними оболонками* (www.irbis-nbuv.gov.ua). Крім написання суто великими літерами чи з першою великою, а іншими малими, непослідовно використовують лапку. Коректним вважаємо таке оформлення: *Moodle*, платформа «*Moodle*», *мудл*, платформа «*Мудл*», на що впливає наявність чи відсутність родової назви (див. § 54 «Українського правопису» [16, с. 62]). Передана українською мовою номінація є суто транскрибованою формою, статус аббревіатури їй не притаманний (пор.: *Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment* і модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище). Аналізоване слово варто сприймати як змінний, адаптований до української мови іменник

другої відміни твердої групи. Далі зацентуємо на проблемних моментах парадигми. Зокрема, труднощі викликає форма родового відмінка, яка зазвичай в онлайн-комунікації представлена неоднаково. Відповідно до чинних норм, поданих у новому виданні «Українського правопису», зокрема § 82, п. 2.1.1.2, л [16, с. 90], варто писати *мудла*. У давальному відмінку можуть бути паралельні форми: *мудлу, мудлові* (зазвичай флексію -у пов'язують із назвами неістот, а -ові – із назвами істот, проте нині простежуємо тенденцію до дедалі частішого функціонування номінацій неістот із закінченням -ові).

Другу групу структурують назви сервісів, які зазвичай зберігають написання латиницею й лише зрідка тільки їхня частина оформлена кириличною абеткою, що засвідчує тривання процесу засвоєння й поступову адаптацію до сучасних норм української літературної мови. Серед таких лексема переважають варіанти, написані англійською мовою, які також передають не завжди однаково: то окремо, то разом, пор: **GOOGLE SITES**. *Популярний сервіс для створення сайтів. На сайті можна розміщувати як текстові документи, презентації, відео, фото, форми для опитування, так і посилання на них. Інформацію можна систематизувати за класами у вигляді сторінок сайту (www.regional-lyceum.zt.ua); GOOGLE SITES як засіб формування готовності мов програмування, баз даних, уміти працювати в інформаційно-комунікаційних середовищах (www.phm.cuspu.edu.ua); Основна відмінність створення сайтів в Google Sites – це можливість доступу до роботи над сайтом декількох користувачів (www.webstudio2u.net); GoogleSites – спрощений безкоштовний хостинг на базі вікі-движків. На сайті можуть працювати разом, додавати інформацію з інших додатків Google (www.sites.google.com, 03.04.2018); Вітаємо в Google Сайтах – безкоштовному сервісі, за допомогою якого можна спілкуватися, працювати й підтримувати зв'язок з іншими користувачами (www.support.google.com).*

Непослідовність виявляють й інші назви сервісів, які розглядаємо в межах аналізованої групи. Серед них трапляється неусталеність написання другої частини з великої чи малої літер, із дефісом чи без нього, пор.: **GOOGLE FORMS**. *Сервіс хмарних технологій для формування системи тестів контролю навчальної діяльності учнів. Застосування форм надає нові можливості*

створення динамічних і актуальних додатків на основі інформаційно-цифрових технологій для застосування в дистанційному навчанні (www.regional-lyceum.zt.ua); Опитування – початкове призначення **Google Forms**, які створювалися для отримання зворотного зв'язку від учасників (www.sites.google.com); **Google forms** один з відомих сервісів, в якому легко створювати форми тестування, анкетування, опитування (www.e-learning.co.ua, 18.01.2018); Використання **Google Форм** для проведення інтернет-опитувань і безкоштовного сервісу (www.blogptnznavchanna.blogspot.com, 25.10.2018); Майстер-клас «Створення **Google-форм**» Шиліна С. Л., методист Науково-методичний центр управління освіти миколаївської міської ради (www.slideshare.net). Як свідчить поданий ілюстративний матеріал, в українськомовний простір поступово проникає кириличне написання тих запозичень, які нині є активно вживаними. Зокрема, ідеться про *site* – з англ. сайт і *form* – з англ. форма. Оскільки номінації з такими другими частинами, графічно переданими українською мовою, структурно нагадують складні іменники без єднального голосного, то їх доречно писати з дефісом: *Google-сайт*, *Google-форм*. Закцентуємо на тому, що англійська лексема *forms* за умови «українізації» втрачає множину.

До третьої групи, за обсягом більшої від двох попередніх, належать найменування платформ і сервісів, освоєння назв яких перебуває на початковому етапі, оскільки вони не виявляють ознак пристосування до фонетичної та граматичної систем української мови. Проте написання так, як у мові-джерелі, не свідчить про їхню графічну однотипність. Правописну неусталеність, а також витлумачення за допомогою кількох родових назв (студія, проект, платформа) простежуємо в низці прикладів, пор.: **EdEra** – *студія онлайн-освіти. Ми робимо онлайн-освіту в Україні якісною та доступною* (www.ed-era.com) і **ED-ERA. Проект**, який створює онлайн-курси та освітній контент широкого спектра з використанням ІТ (www.regional-lyceum.zt.ua); В **EdEra** створили безкоштовний сервіс самої підготовки до ЗНО – *новини освіти для школярів і студентів на «Освіторія»!* (www.osvitoria.media, 15.05.2018); *Онлайн-трансляцію курсів з підготовки до ЗНО під час карантину можна знайти на платформах онлайн-студії ed-era* (www.city.kharkov.ua); *Один із онлайн-курсів від українських навчальних платформ: домедична допомога (1 модуль – 1 година,*

З лекції, *платформа Edera*) (www.don.kyivcity.gov.ua). Дери́ваційною основою для аналізованого запозичення слугує двослівна сполука *educational era* (ера навчання), одна з одиниць якої зазнала усічення, а інша взята повністю.

Вагомий деструктивний вплив на українськомовне оформлення англійських номінацій виявляють й інші по-різному написані назви, структуровані двома твірними лексемами, пор.: *Learningapps*, *LearningApps*, *Learning apps* і «*Learning Apps*», де *learning* – вчити; *app* – додаток, напр.: **LEARNINGAPPS**. *Конструктор інтерактивних завдань, що дозволяє зручно й легко створювати електронні інтерактивні вправи, що сприяє активності, самостійності, ефективності, зв'язку теорії з практикою, поєднання колективних та індивідуальних форм навчальної роботи тощо* (www.regional-lyceum.zt.ua); **Learningapps** як засіб активізації виховної роботи, сучасні технології з традиційними методами навчання й виховання є надзвичайно актуальними. Їх потенціал сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості (www.fitu.kubg.edu.ua); **LearningApps** є сервісом Web 2.0 для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів (www.nmc-pt0.zp.ua, 29.02.2019); Сервіс **Learning apps** призначений для розробки, зберігання інформації про урок, зробити його цікавішим, а процес навчання простим і доступним для учнів (www.slideshare.net, 28.02.2018); Сервіс «**Learning Apps**» (<https://learningapps.org>), розроблений для підтримки процесів навчання та викладання, є загальнодоступною бібліотекою для студентів (www.upsh.com.ua).

З огляду на орфографічну неоднотипність до проаналізованих тяжіють назви сервісів, варіантно представлені в лапках і без лапок, а подекуди, окрім написання окремо, подані як одне складне слово, пор.: *Equity Maps* і «*Equity Maps*» (з англ. *equity* – рівність; *map* – карта), *Google Classroom*, «*Google Classroom*» і *GoogleClassroom*, де *classroom* – класна кімната, наприклад: **EQUITY MAPS**. *Інструмент для проведення дискусійного клубу, проведення занять у форматі лекцій, залучення учнів до активних обговорень. Усі дані перетворюються на статистику та фіксуються додатком у вигляді графіків та діаграм* (www.regional-lyceum.zt.ua); **Equity Maps** – ви говорите, а вона працює. Відео на готовий урок, або навчальний матеріал, доповнивши його власними коментарями (www.naurok.com.ua, 23.01.2020); «**Equity**

Maps» з точністю зафіксує: активність; рівень залученості у розмову; кому варто приділити більше уваги; як багато часу витрачено (www.naurok.com.ua, 23.01.2020); **GOOGLE CLASSROOM**. Безкоштовний веб-сервіс створений Google для закладів освіти з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом (www.regional-luceum.zt.ua); *Google Classroom* – поштовий сервіс, що входить до безкоштовних ресурсів, можна використовувати розсилку групі учнів, де надійде на пошту кожного учня (www.vseosvita.ua, 24.10.2018); «*Google Classroom*» – ідеальний ресурс для дистанційної роботи (www.naurok.com.ua); Зручний огляд. І вчителі, і учні можуть бачити всі завдання на головному екрані **GoogleClassroom**. Це дозволяє контролювати роботу відразу в декількох класах (www.cuspu.edu.ua).

Різнотипність написання (*Ding Talk* і *DingTalk*) засвідчує назва одного із сервісів, призначеного для відеозв'язку та дистанційного навчання. Передавання номінації англійською мовою тут вважаємо виправданим, оскільки мова користування ним саме англійська. Водночас деяку відмінність простежуємо у твірній базі. Зазвичай основою для творення складних запозичень слугують самотійні класи слів. Натомість один із компонентів цієї назви – звуконаслідувальна одиниця: з англ. *ding* – дзинь-дзинь; *talk* – розмова. Наприклад: Для студентів наявний список справ, де можливо переглядати завдання у стрічці або на сторінці та помічати уже виконані. **DING TALK** – одна з програм (www.lpnu.ua); Потрібно завантажити програму на комп'ютер чи додаток на гаджет. **Ding Talk** – сервіс для відеозв'язку та дистанційного навчання (www.irshava-osvita.gov.ua); В останньому переліку варіантів вирішення питань дистанційного навчання, оприлюдненому 13 березня ЮНЕСКО, розроблений китайською компанією Alibaba додаток для спілкування в мережі **DingTalk** вказується серед рекомендованих платформ для взаємодії, які підтримують відеозв'язок в режимі реального часу (www.ukrainian.cri.cn).

З-поміж аналізованого різноманіття назв платформ і сервісів виразно проступає номінація, один із складників якої – запозичення з англійської (*class* – клас), а інший – із японської (*dojo* – зал, місце для поглибленого навчання чи медитації) мов. Зазвичай проникнення аналізованих одиниць в українську онлайн-комунікацію відбувається суто з англійського мовопростору. Ідеться про сервіс, що «допоможе

максимально зімітувати шкільне середовище вдома. ... *Classdojo* зроблений, щоб максимально зацікавити дітей молодшого і середнього шкільного віку. Для кожного учня там є окрема анімована аватарка – вона радіє, коли отримує похвалу від учителя і сумує, коли ставлять негативну оцінку» (www.regional-lyceum.zt.ua). Водночас спорідненість із розглянутими попередю номінаціями полягає в неузгодженості написання. Пор.: *Використання CLASS DOJO в навчально-виховному процесі. Швидко можна вчителю подивитися на навчання з нової точки зору і в нових формах* (www.facebook.com); *Українським педагогам рекомендували перейти на формат онлайн-навчання. Classdojo – це сервіс, який допоможе максимально зімітувати навчальний процес із домашньої сторінки та розміщується в зоні архівних занять* (www.nus.org.ua); *Дистанційне навчання за допомогою ClassDojo для учителів, учнів та їх батьків* (www.youtube.com); *Ідея ClassDojo полягає в створенні зручної, наочної, легко керованої системи заохочення з різними ролями і рівнями доступу* (www.vseosvita.ua).

Осібного коментаря потребує назва освітньої платформи «7W», що виникла на основі початкової літери семи англійських слів – *what, where, why, when, who, win, world*, які структурують своєрідне семантичне мікропіле. «7W базується на семи принципах «до» – довіра, доступність, достойність, доброзичливість, додаткова реальність, досягнення та do it!» (www.regional-lyceum.zt.ua). У сфері онлайн-спілкування 7W функціонує самостійно або трапляється поряд із питомою родовою назвою *освітня платформа*, а подекуди разом зі складним словом *EduFuture*, пор.: *7w – освітня платформа, що уособлює цікавий простір, відповідаючи на сім ключових запитань – what, where, why, when, who, win, world* (www.refob.edufuture.biz); *Освітня платформа 7W – це цільові кроки, спрямовані до якнайшвидшого засвоєння матеріалу* (www.nenc.gov.ua); *Освітня платформа EduFuture 7W® створена для допомоги вчителям за всіма віковими категоріями і всіма розділами шкільної програми* (www.vseosvita.ua, 05.09.2019).

Отже, в онлайн-комунікації терміни на позначення освітніх платформ і сервісів переважно передають англійськими відповідниками, хоча й у різному написанні. Здебільшого такі лексеми використовують в інформативно-пізнавальних, довідкових та в рекламних текстах. Нерідко назви навчальних платформ та сервісів

пояснюють, копіюючи тексти визначень із сайтів-першоджерел. Термінами інформаційних технологій оперують переважно освітні портали, сайти та засоби масової комунікації, зокрема галузеві. Аналізовані номінації – здебільшого запозичення з англійської мови, зрідка з іншої, зокрема японської. Відповідно до ступеня адаптації вони структурують три групи: 1) назви, оформлені і латиницею, і кирилицею; 2) двокомпонентні поняття, один складник яких передають кирилицею, а інший латиницею; 3) лексеми, що в українському онлайн-просторі поки не засвідчили графічного переоформлення. У разі їхнього написання кирилицею відбувається адаптація вказаних понять до фонетичної та граматичної систем української мови. Більшість таких одиниць виникла внаслідок транскрибування й засвідчила хитання в правописі. Нині простежуємо актуалізацію досліджуваних понять, що зумовлено низкою екстралінгвальних чинників, передусім активізацією процесу дистанційного навчання через карантинні заходи. Отож, гострою є проблема кодифікації зазначених запозичень. Задля фахового захисту мовного стандарту й уникнення неузгодженості з усталеними нормами необхідно, аби українські лінгвісти акцентували увагу на таких поняттях, висловлюючи присутні рекомендації щодо їхнього написання й збалансованого оновлення лексичної системи рідної мови загалом та термінології зокрема.

Перспективним уважаємо студіювання інших галузевих неозапозичень, правопис яких потребує об'єктивної інтерпретації. Адже взірцевим для сучасного випускника є оволодіння низкою компетентностей, серед яких чільне місце посідає формування майстерності усного та писемного мовлення.

Література

1. Бойко А. Тьюторство як засіб задоволення освітніх потреб особистості, країни і суспільства [Електронний ресурс]. *Педагогічні науки*, 2010. Вип. 1. С. 4–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pena_2010_1_4 (дата звернення: 08.02.2020).
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Вікіпедія [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 15.01.2020).
4. Горбов А. А. О некоторых проблемах интеграции иноязычного материала при описании новых заимствований в русском языке. *Вопросы языкознания*, 2011. № 6. С. 29–40.

5. Городенська К. Г. Нові запозичення і новотвори на тлі фонетичної та словотвірної підсистем української літературної мови. *Українська термінологія і сучасність*, 2009. Вип. VIII. С. 3–9.
6. Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ: КММ, 2019. 208 с.
7. Зозуля С. Термінологічна компетентність як важливий чинник становлення фахівця в інформаційному середовищі. *Міжнародна науково-практична конференція «Від ХІХ до ХХІ ст.: трансформація бібліотек у контексті розвитку суспільства»*. Харків, 2011. С. 230–235.
8. Карпіловська Є. А. Вплив інновацій на стабільність мовної системи: регулятори системної рівноваги. *Мовознавство*, 2008. № 2–3. С. 148–158.
9. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
10. Костусяк Н., Межов О. Префіксальні інновації як засіб психологічного впливу на свідомість реципієнтів. *Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics. Серія: Філологія*, 2018. Вип. 24 (2). С. 97–113.
11. Кухаренко В., Рибалко О., Сиротенко Н. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс. Харків: НТУ «ХПІ», Торсінг, 2002. 320 с.
12. Молоткіна Ю. Різні способи написання новітніх англіцизмів в українській мові. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, 2017. Вип. 7. С. 119–123.
13. Навальна М. І. Динаміка лексикону української періодики початку ХХІ ст.: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
14. Навальна М. Особливості функціонування запозичених лексем у мові українських засобів масової інформації. *Наукові записки Інституту журналістики: щоквартальний науковий збірник*, 2019. Т. 1 (74). С. 68–77.
15. Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту інформації: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 2002. 16 с.
16. Український правопис [Електронний ресурс]. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf> (дата звернення: 17.01.2020).
17. Філюк Л. М. Динамічні процеси у формуванні української терміносистеми інформатики (словотвірний аспект): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Одеса, 2007. 20 с.
18. Шилінська І. Засоби і способи номінації термінів галузі комп'ютерних інформаційних технологій. *Наукові виклади. Мовознавство*, 2013. Вип. 5. С. 70–73.
19. Bimmel P., Rampillon U. Lernerautonomie und Lernstrategien, Fernstudienprojekt zur Fort- und Weiterbildung im Bereich Germanistik und

- Deutsch als Fremdsprache. München, Bundesrepublik Deutschland: Goethe-Institut, 2000. 208 p.
20. Esteras S. Infotech: English for Computer Users: Student's Book. 4-th Edition. Cambridge, Great Britain: University Press, 2008. 172 p.

References

1. Boiko A. Tiutorstvo yak zasib zadovolennia osvitnikh potreb osobystosti, krainy i suspilstva [Tutor Patronage as a Facility of Satisfaction of Educational Needs of Personality, Country and Society]. In: *Pedahohichni nauky*, 2010, issue 1. pp. 4–11. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pena_2010_1_4. (in Ukrainian).
2. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian Language]. Kyiv, Irpin, 2005. 1728 p. (in Ukrainian).
3. *Vikipediia* [Wikipedia]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (in Ukrainian).
4. Gorbov A. O nekotoryh problemah integracii inozazychnogo materiala pri opisanii novykh zaimstvovaniy v russkom jazyke [On Some Problems of Integration of Foreign Language Material When Describing New Borrowings in Russian]. In: *Voprosy jazykoznanija*, 2011, no. 6, pp. 29–40. (in Russian).
5. Horodenska K. H. Novi zapozychennia i novotvory na tli fonetychnoi ta slovotvirnoi pidsystem ukrainskoi literaturnoi movy [New Borrowings and Novelties Against the Background of Phonetic and Word-Forming Subsystems of Ukrainian Literary Language]. In: *Ukrainska terminolohiia i suchasnist*, 2009, issue 8, pp. 3–9. (in Ukrainian).
6. Horodenska K. H. *Ukrainske slovo u vymirakh sohodennia* [Ukrainian Word in Today's Reality]. Kyiv, 2019. 208 p. (in Ukrainian).
7. Zozulia S. Terminolohichna kompetentnist yak vazhlyvyi chynnyk stanovlennia fakhivtsia v informatsiinomu seredovyschi [Terminological Competence as an Important Factor in the Formation of a Specialist in the Information Environment]. In: *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Vid 19nd do 21nd st.: transformatsiia bibliotek u konteksti rozvytku suspilstva»*. Kharkiv, 2011, pp. 230–235. (in Ukrainian).
8. Karpilovska Ye. A. Vplyv innovatsii na stabilnist movnoi systemy: rehulatory systemnoi rivnovahy [Influence of Novelties on Stability of Language System: Regulators of Systemic Balance]. In: *Movoznavstvo*, 2008, no. 2–3. pp. 148–158. (in Ukrainian).
9. Klymenko N. F., Karpilovska Ye. A., Kysliuk L. P. *Dynamichni protsesy v suchasnomu ukrainskomu leksykonu* [Dynamic Processes in Modern Ukrainian Vocabulary]. Kyiv, 2008. 336 p. (in Ukrainian).
10. Kostusiak N., Mezhov O. Prefiksalni innovatsii yak zasib psykholohichnoho vplyvu na svidomist retsypiientiv [Prefixal Innovations as a Mean of Psychological Impact on Consciousness Ofrecipient]. In: *Psykholinhvistyka. Psiholingvistika. Psycholinguistics. Serii: Filolohiia*, 2018, issue 24 (2), pp. 97–113. (in Ukrainian).

11. Kukharenko V., Rybalko O., Syrotenko N. *Dystantsiine navchannia: umovy zastosuvannia. Dystantsiinyi kurs* [Distance Learning: Conditions of Use. Distance Learning Course]. Kharkiv, 2002. 320 p. (in Ukrainian).
12. Molotkina Yu. Rizni sposoby napysannia novitnikh anhlitsyzmiv v ukrainskii movi [Different Ways of Writing Newest Anglicisms in Ukrainian Language]. In: *Naukovyi visnyk Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*, 2017, issue 7, pp. 119–123. (in Ukrainian).
13. Navalna M. I. *Dynamika leksykonu ukrainskoi periodyky pochatku 21nd st.: monohrafiia* [Dynamics of Vocabulary of Ukrainian Periodicals of the Beginning of the 21st Century: Monograph]. Kyiv, 2011. 328 p. (in Ukrainian).
14. Navalna M. Osoblyvosti funktsionuvannia zapozychenykh leksem u movi ukrainskykh zasobiv masovoi informatsii [Peculiarities of Borrowed Lexical Items Functioning in the Language of Ukrainian Mass Media]. In: *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky: shchokvartalnyi naukovyi zbirnyk*, 2019, vol. 1 (74), pp. 68–77. (in Ukrainian).
15. Nikolaieva A. O. *Strukturno-semantychna kharakterystyka terminolohii prohramuvannia, komp'uternykh merezh ta zakhystu informatsii* [Structural and Semantic Characteristics of Programming Terminology, Computer Networks and Information Security]. Extended Abstract of PhD Dissertation (Ukrainian Language). Kharkiv, 2002. 16 p. (in Ukrainian).
16. *Ukrainskyi pravopys* [Ukrainian Orthography]. 2019. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>. (in Ukrainian).
17. Filiuk L. M. *Dynamichni protsesy u formuvanni ukrainskoi terminosystemy informatyky (slovotvirnyi aspekt)* [Dynamic Processes in Formation of Ukrainian Term System of Information Science (Word-Forming Aspect)]. Extended Abstract of PhD Dissertation (Ukrainian Language). Odesa, 2007. 20 p. (in Ukrainian).
18. Shylinska I. Zasoby i sposoby nominatsii terminiv haluzi komp'uternykh informatsiinykh tekhnolohii [Means and Ways of Terms Nomination in Computer Information Technology]. In: *Naukovi vyklady. Movoznavstvo*, 2013, issue 5, pp. 70–73. (in Ukrainian).
19. Bimmel P., Rampillon U. *Lernerautonomie und Lernstrategien, Fernstudienprojekt zur Fort- und Weiterbildung im Bereich Germanistik und Deutsch als Fremdsprache*. München, Bundesrepublik Deutschland, 2000. 208 p. (in German).
20. Esteras S. *Infotech: English for Computer Users: Student's Book*. Cambridge, Great Britain, 2008. 172 p. (in English).

Nataliia Kostusiak, Maryna Navalna. Terms for Denoting Learning Platforms and Services in Online Communication. The article shows the importance of the competent approach to learning as a priority of the newest direction

of educational activity, and also emphasizes the activation of its distance form, which served as a prerequisite for the use of various network resources, including educational platforms and services. These two most important emphases are recognized as the most important ones in the educational process, which has recently moved from the classroom to the indirect computer space due to objective reasons. Modern educational transformations caused the dynamics in the Ukrainian-speaking system, which is primarily implemented by the growing number of uses of terms-loanwords mainly from English, which require not only a clear definition but also codification. Special attention is paid to concepts characterized by orthographic diversity, which, on the one hand, shakes the norms of modern Ukrainian literary language, and on the other hand does not fully ensure the acquisition of spelling competence and the formation of oral and written skills of students. It is noted that such lexical items or term phrases are used in informative-cognitive, informative and advertising texts, they are operated mainly by educational portals, websites and mass communication, in particular industrial ones.

The analyzed nominations, taking into account the degree of adaptation, are combined into three groups: 1) names, both in Latin and Cyrillic; 2) two-component nominations, one component of which is in Cyrillic and the other one is in Latin; 3) lexical items that in the Ukrainian online space have not yet shown a graphic redesign. It is found that these concepts are adapted to the phonetic and grammatical systems of the Ukrainian language in case of writing these language units in Cyrillic. It is observed that a significant part of such nominations occurred as a result of transcription and showed swings in spelling. In this regard, some recommendations are given for their writing, which will help to protect the language standard and avoid inconsistencies with established norms.

Key words: platform, service, distance learning, online communication, information technology vocabulary.

Костусьяк Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки; *ORCID ID* 0000-0002-9795-6038; kostusyak.nataliia@eenu.edu.ua

Навальна Марина Іванівна – доктор філологічних наук, професор кафедри документознавства ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»; *ORCID ID*: 0000-0002-5064-3122; m.navalna@phdpu.edu.ua